

PÄÄMIEHEN IRTAIMEN OMAISUUDEN KÄSITTELY JA HYVÄT MENETTELYTAVAT

Kehittämistyöryhmä on käsitellyt päämiehen irtaimen omaisuuden (lähinnä tarkoitetaan kotiirtaimistoa tai siihen verrattavaa omaisuutta) hoitamiseen liittyviä menettelytapoja. Kysymys on usein omaisuudesta, jolla ei välttämättä ole suurta taloudellista merkitystä, mutta sitäkin suurempi henkilökohtainen merkitys päämiehelle ja joskus myös hänen läheisilleen. Kotiirtaimistoa koskevat toimet eivät myöskään vaadi holhousviranomaisen lupaa. Irtaimistoa koskevat asiat ovat pääsääntöisesti myös taloudellisia asioita, joten edunvalvojalla on niissä rinnakkainen puhevalta ja velvollisuus toimia, jos omaisuus ei ole jäänyt päämiehen vallintaan.

Yleensä päämies ymmärtäessään asian merkityksen ja kyetessään siihen, vallitsee itse tavanomaista kotiirtaimistoaan ja edunvalvojan olisi syytä ottaa hoidettavakseen tällainen omaisuus vain, kun se on päämiehen edut huomioon ottaen välttämätöntä.

Holhustoimilain tätä koskevat säännökset:

38§

- päämiehelle on jätettävä se omaisuus, jota hän tarvitsee henkilökohtaista käyttöönsä varten
- edunvalvoja voi jättää päämiehensä vallittavaksi muutakin tämän omaisuutta, jos se on päämiehen edun mukaista

39§

- edunvalvojan on säilytettävä omaisuus, jota päämies edunvalvonnan kestäessä tai myöhemmin tarvitsee asumista tai elinkeinon harjoittamista varten tai
- jolla muutoin on päämiehelle erityistä arvoa
- muu omaisuus, jota ei ole käytettävä elatukseen tai muihin päämiehen tarpeisiin, on sijoitettava siten, että sen säilymisestä on riittävä varmuus ja että sille saadaan kohtuullinen tuotto

43§

- päämiehen mielipiteen selvittäminen.

Päämiehen perus- ja ihmisoikeudet

- oikeus yksityiselämän ja perhe-elämän suojaan
- oikeus saada tunteensa ja toiveensa huomioiduiksi.

Työryhmän kannanoton mukaan hyvä edunvalvontatapa edellyttää päämiehen irtaimistoa hoidettaessa yleisten taloudenhoidon velvollisuuksien ohella huomioitaviksi ainakin seuraavaa:

Päämies pystyy itse ottamaan kantaa asioihin

- selvitetään jo edunvalvonnan alkaessa, onko päämiehellä sellaista omaisuutta, josta puhutaan 39 §:ssä
- selvitetään, onko päämiehen hallussa muuta kuin hänelle itselleen kuuluvaa omaisuutta, esimerkiksi suvulle tai läheisille kuuluvia esineitä

- erotetaan se omaisuus, joka jää päämiehen omaan vallintaan
- merkitään omaisuusluetteloon em. seikat
- sovitaan päämiehen kanssa, mitä tehdään sille omaisuudelle, jota hän ei tarvitse
- jos voidaan ja on tarpeen, selvitetään jo nyt, miten päämies tulevaisuudessa haluaa meneteltävän omaisuutensa suhteen ja varmistetaan, saako omaisten/läheisten/keiden kanssa neuvotella hänen asioistaan
- kirjataan päämiehen tahto muistioon tulevan varalle
- tarvittaessa luetteloidaan ja kuvataan päämiehen vallintaan jäävä omaisuus
- kun päämies muuttaa ja irtaimiston kohtalosta joudutaan päättämään edunvalvonnan kestäessä, noudatetaan samoja periaatteita
- noudatetaan päämiehen toiveita irtaimiston käsittelyn suhteen, jos se on taloudellisesti mahdollista.

Päämies ei pysty itse ottamaan kantaa asioiden hoitoon

- selvitetään asiakirjoista faktat, esimerkiksi testamentit ja erityismääräykset
- selvitetään päämiehen toiveita ja tahtoa irtaimiston suhteen kuulemalla omaisia ja läheisiä
- huomioidaan päämiehen ja hänen perheyhteisönsä ja läheistensä suhteet ja toimintatavat
- selvitetään taloudelliset vaikutukset
- edunvalvoja tekee päätökset saamansa selvityksen perusteella siitä, miten irtaimiston kanssa menetellään
- dokumentoidaan päätökset.

Koti-irtaimisto säilytetään

- koti-irtaimisto jää päämiehen henkilökohtaisessa käytössä olevaan asuntoon
- vuokrataan varasto päämiehen säilytettävälle omaisuudelle
- neuvotellaan omaisten kanssa, voivatko nämä ottaa irtaimistoa säilytettäväksi etenkin, jos päämiehen taloudellinen tilanne ei salli varaston vuokraamista tai asunnon säilyttämistä
- luetteloidaan ja kuvataan omaisuus, joka varastoidaan ja tulee edunvalvojan vallintaan.

Irtaimen omaisuuden myyminen

- selvittävä, että kaikki myytävä omaisuus on päämiehen (jakamattomat kuolinpesät, tekemätön ositus, kotoa muuttaneiden lasten omaisuus yms. seikat huomioitava)
- myydessä ja asuntoa tyhjennettäessä varmistuttava, ettei sivullisten käsiin joudu päämiehen henkilökohtaisia tietoja
- perhe-elämän kunnioittamisen varmistaminen; valokuvat, kirjeet ja muu sen kaltainen henkilökohtainen erityisomaisuus eroteltava ja harkittava niiden luovuttaminen omaisille tai säilyttäminen muutoin/hävittäminen
- myyntitapa valitaan omaisuuden arvon mukaan; kuinka paljon resursseja on järkevää käyttää oletettavissa olevaan myyntituloon tai kustannuksiin verrattuna
- tarvittaessa hankitaan useampi arvio/tarjous omaisuudesta
- suositeltavana on sellainen myyntitapa, jonka valinnan ja tuloksen voi vaivatta perustella ja selvittää myös jälkikäteen.

Tärkeimmät periaatteet tiivistettynä

- päämiehen kuuleminen ja toiveiden noudattaminen ja päämiehen ja edunvalvojan yhteistyön korostaminen
- päämiehen perhe-elämän suojan kunnioittaminen ja päämiehen toiveiden ja etujen mukainen yhteistyö päämiehen omaisten ja läheisten kanssa

- erityistä arvoa olevan omaisuuden selvittäminen ja erottaminen
- päämiehen vallintaan jäävän omaisuuden erottaminen
- asunnon tyhjennyksen hoitaminen niin, ettei päämiehen asiakirjoja tai henkilökohtaisia papereita joudu ulkopuolisten käsiin
- myyntitavan ja myyntituloksen dokumentointi
- huolellinen harkinta ja päätösten perustelu ja dokumentointi erityisen tärkeää muutoinkin kuin taloudellisten seikkojen osalta
- irtaimiston tarkastelu ja luettelointi suositeltavaa tehdä yhdessä toisen kanssa, ei edunvalvojan yksin
- hienovaraisuus ja pieteetti käsittelyssä korostuvat, koska kyse on päämiehen ja omaistenkin kannalta henkilökohtaisista ja tunteita herättävistä asioista.